

جلوه‌ای از شوق و ارادات هندوها به امام حسین علیه السلام

محمد رضا فخر روحانی

در یکی از روزهای پاییز سال ۱۳۸۳ یکی از همکاران معزز دانشگاهی پرسشی به ظاهر ساده را مطرح کرد: «آیا در زبان انگلیسی شعری درباره امام حسین علیه السلام یافت می‌شود؟» همین پرسش ساده آغاز مسیری بلند و مطافی پربرکت برای طوافی علمی گرد ادبیات عاشورا به زبان انگلیسی بود؛ طوافی که پس از وقوف در میقات، هرگز از احرام آن خارج نشده و همواره در مسعی آن به هروله مشغولم^۱ اندکی بعد که طوفانی از پرسش‌ها را در ذهن من ایجاد شده بود، به شعری از شاعره هندو

در یکی از روزهای پاییز سال ۱۳۸۳ یکی از همکاران معزز دانشگاهی پرسشی به ظاهر ساده را مطرح کرد: «آیا در زبان انگلیسی شعری درباره امام حسین علیه السلام یافت می‌شود؟» همین پرسش ساده آغاز مسیری بلند و مطافی پربرکت برای طوافی علمی

خانم «ساروجینی نایدو»^{۳،۴} برخوردارم که در یکی دو کتاب چاپ شبه‌قاره درج شده بود^{۵،۴}. پس از خواندن و تدقیق در آنها به پرسش‌هایی رسیدم که ظاهراً پاسخی برای آنها در ایران وجود نداشت. می‌بایست عزم سفر می‌کردم و گرد غربت را طوطیای چشم، تادر آن سوی دنیا به کشف حقیقت نایل آیم. برای این منظور باید به جایی

سفر می‌کردم که ملتقای فرهنگ شیعی و زبان و ادبیات انگلیسی باشد؛ هندوستان. خوشبختانه در همان روزها، رایزن وقت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در هند^۶ برای مأموریتی در تهران به سر می‌برد. گفت‌وگویی تلفنی با ایشان داشتم و چند روز بعد تهران را به سوی دهلی نو ترک کردم. به محض ورود به هند، به خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران در دهلی نورفته و از فردای آن روز کار را آغاز کردم.

به کشوری پانهاده بودم که به علاقمندی نسبت به سالار شهیدان مشهورند؛ در هندوستان؛ روز عاشورا تعطیل رسمی است و این نکته نشان احترام و ارادت مردم هند به ساحت مقدس امام و تجلیل از نهضت شکوهمند

در دهلی محله‌ای به نام کربلا وجود دارد که بسیار دیدنی است. این محله بسیار سرسبز و چشم‌نواز است و کربلا نام باغ بسیار بزرگی است که در وسط آن مسجدی قرار دارد و درون آن شبیه ضریح مطهر امام حسین علیه السلام و شهدای کربلا را ساخته‌اند.

در ایالت «آندرا پرادش» اگر پسری در محرم و به ویژه در دهه عاشورا متولد شود، نامش را «حسین» می‌گذارند و این نام به هیچ روی تغییر یافتنی نیست. در همان ایالت، روستاهایی که هیچ سکنه مسلمان ندارند، در دهه عاشورا خیمه عزاداری بر پا کرده و از مسلمانان دیگر روستاها دعوت می‌کنند که هر روز چند ساعت از مراسم عزاداری را در آنجا برگزار کنند!

اوست . در این کشور بزرگ، طبقه‌ای از هندوها زندگی می‌کنند که آنها را «برهمن» می‌نامند و عالم‌ترین طبقه اجتماعی شمرده می‌شوند. در میان برهمن‌ها گروهی خاص وجود دارند که آنها را «برهمن‌های حسینی» می‌نامند. برهمن‌های حسینی معتقدند که جدّ اعلای آنان چند فرزند خود را در کربلا قربانی راه امام حسین علیه السلام کرد. دسته‌ای دیگر بر این باورند هنگامی که خبر بی‌وفایی کوفیان به بزرگ برهمن‌ها در هند رسید، وی از باب انجام وظیفه، هفت تن از فرزندان را به سوی کرانه فرات گسیل داشت تا هم از آن حضرت دفاع کنند و هم مراتب دعوت آن حضرت به هندوستان را به عرض برسانند؛ لیکن هنگامی که آنان به سرزمین کربوبلا رسیدند، خبر شهادت آن حضرت را دریافت کردند. آنان پس از بازگشت به هند، به سوگواری پرداخته و هنوز هم مراسم عاشورا را بسیار باشکوه برگزار می‌کنند.

در دهلی محله‌ای به نام کربلا وجود دارد که بسیار دیدنی است. این محله بسیار سرسبز و چشم‌نواز است و کربلا نام باغ بسیار بزرگی است که در وسط آن مسجدی قرار دارد و درون آن شبیه ضریح مطهر امام حسین علیه السلام و شهدای کربلا را ساخته‌اند. جمله‌ها و عبارتهایی هم اغلب به زبان اردو و گاه فارسی و عربی بر در و دیوار آن جا نوشته‌اند. از همه عجیب‌تر این که نه تنها مسلمانان، بلکه هندوها هم برای نذر و نیاز به آن جا می‌آیند.

منطقه کربلا در دهلی داستانی عجیب دارد. وجه تسمیه آن - که نام کاملش «کربلا علی گنج» است - از این قرار است که روزی پسر یکی از ثروتمندان و سرشناسان هندو به بیماری سختی دچار شد و معالجات سودی نبخشید و پسر در آستانه مرگ قرار گرفت. همان سال این ثروتمند هندو با خود عهد می‌کند که اگر پسرش شفا یابد، به دین اسلام مشرف شود و ملک خود را وقف

عزاداری حضرت امام حسین علیه السلام کند. بدین سان فرزندش شفا یافته و او نیز به عهد خود وفا می‌کند.

از جمله آداب اجتماعی و رسوم هندوران این است که در برخی مناطق، به ویژه در ایالت «آندرا پرادش» که در نیمه جنوبی مرکز کشور واقع است و مرکز آن شهر حیدرآباد (دکن) است، اگر پسری در محرم و به ویژه در دهه عاشورا متولد شود، نامش را «حسین» می‌گذارند و این نام به هیچ روی تغییر یافتنی نیست. در همان ایالت، روستاهایی که هیچ سکنه مسلمان ندارند، در دهه عاشورا خیمه عزاداری بر پا کرده و از مسلمانان دیگر روستاها دعوت می‌کنند که هر روز چند ساعت از مراسم عزاداری را در آن جا برگزار کنند! در برخی روستاهای منطقه حیدرآباد که فاقد سکنه مسلمان است، تعدادی امام‌باره (حسینیه) وجود دارد که متولیان آنها غیر مسلمان و غالباً هندو هستند.^۷

روزی با یکی از اساتید هندی که یک مسیحی کاتولیک بود صحبت می‌کردم و ذکری از

تربت کیمیا اثر کربلا رفت. وی گفت که تربت کربلا را می‌شناسد و در منزلش هم نگه‌داری می‌کند؛ لیکن هرگز آن را لمس نکرده است. همان شخص «بنیاد پژوهش هنری مارتین»^۸ در حیدرآباد را اداره می‌کند که از جمله بخش‌های دیدنی آن، نمایشگاه کوچکی از انواع مهرهای کربلا می‌باشد.

۱. از همکار عزیز جناب استاد عبدالحسین طالعی برای طرح پرسش فوق بسیار سپاس گزارم.
 ۲. خانم ساروجینی نایدو (sarojini naide ۱۹۴۹-۱۸۷۹) یکی از چهره‌های سیاسی

کنار گذاشته شده؛ برای نمونه، کتاب‌های «دسوزا» و «کینگ» این اشعار را درج نکرده‌اند.

۶. از جناب آقای مرتضی شفیعی شکیب، رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو بسیار سپاس گزارم. ایشان و نیز آقایان دکتر حسین مظفری و دکتر قائم حسینی کمک‌های بسیار ارزشمندی کردند که صدار و بیشتر قدردان زحماتشان هستم. ۷. از آقایان دکتر سید صادق نقوی و دکتر محمد تقی خان که در سومین سفر پژوهشی‌ام به هندوستان در حیدرآباد کمک‌های ارزشمندی ارائه کردند، بسیار سپاس گزارم. در خصوص مراسم هندوها در ماه محرم، کتاب زیر حاوی اطلاعات جالبی است:

s.s. naghvi, and v. kishan Rao, eds., the muharram ceremonies among the non – muslims of

۲nd ed, Andhra pradesh

Hyderabad, A . P.: Bad – up – Ilm

society, ۲۰۰۴.

۸ Henry martin ..

– ادبی مشهور هند بوده که در نهضت استقلال هند بسیار فعالیت داشت. وی متولد حیدرآباد است و از کودکی با خانواده‌های مسلمان و شیعی معاشرت داشته و دست‌کم سه بار به ایران سفر کرده و زبان فارسی را هم به خوبی آموخته بود. وی در یکی از سخنرانی‌هایش برای ترغیب جوانان هندو، ماجرای روز عاشورا و پیروزی حقیقی امام حسین علیه السلام را برای آنان تشریح کرد.

۳. برای مطالعه درباره زندگی و آثار خانم ساروجینی نایدو به کتاب‌های «پارانجایی» و «ناراوانه» مراجعه شود. جست‌وجو در اینترنت هم می‌تواند پایگاه‌هایی را نشان دهد که حاوی مطالبی درباره حیات و آثار وی می‌باشد.

۴y. Lalljee, the Martyrdom of . husain

۵. دقت در برخی کتاب‌ها و سایت‌های اینترنتی حاوی اشعار انگلیسی خانم نایدو مؤید این نظر است که دو شعر عاشورایی این شاعر هندو از غالب مجموعه‌های شعری ادبیات انگلیسی هندوستان